

Образ Прометея

Прометей — це герой давньогрецької міфології, титан, казкова істота, на-півбог, який усупереч волі головного бога Зевса викрав з неба вогонь і дав його людям. За це Зевс жорстоко покарав героя. Він прикував його до стрімкої ске-лі в кавказьких горах, і орел щовечора шматував тіло героя. Але воно над ранок загоювалося, щоб муки тривали вічно.

Минали століття й тисячоліття, а Прометей оживає знову і знову в найкращих творах літератури. Чому? Люди завжди мріяли, їм завжди потрібний герой-захисник, здатний зробити те, чого вони не можуть, тому образ цього героя безсмертний. Кожна епоха створювала свого Прометея, але він завжди залишався великим гуманістом, чесним, порядним, готовим на самопожертву.

Хто ж з великих майстрів красного письменства віддав шану Прометею в своїх творах?

Образ Прометея у світовій літературі

Античність: Давня Греція та Давній Рим

Гесіод «Теогоній». Прометей — борець проти свавільного захоплення влади олімпійськими богами. Автор міркує про розум і мораль, про розвиток прогресу і про те, що не завжди щастя людини залежить від розвитку цивілізації.

Гесіод «Роботи і дні». Прометей пильнує інтереси людей, але діє необачно. Він пише, що титан думає про людей і це добре, але чи завжди для них це на користь? Гесіод вважає, що Прометей викрав вогонь «на превелике нещастя собі й поколінням майбутнім». Раніше, пише поет, люди жили безжурно: не працювали, а мали все і хвороб не знали. Отже, Гесіод, на думку деяких вчених, вважає, що цей дарунок (вогонь) і поклав початок багатьом людським проблемам. У нього Прометей – добрий, але необачний, недалекоглядний.

Платон «Протагор» (діалог). Діалог веде відомий мудрець Сократ і філософ Протагор, який відстоює ідею сильного. Сократ, посилаючись на ідеї добра і справедливості, згадує легендарного Прометея і доводить, що і на силу, і на владу є покара. Бо, за його словами, ще Прометей попереджав, що «царство тиранії не вічне».

Есхіл «Прометей закутий». Провідні ідеї трагедії: засудження тиранії, уславлення сили духу й самопожертви непересічної особистості у боротьбі з деспотичною владою, уславлення цивілізаційного розвитку людства, критика самодержавної влади

Лукіан «Прометей, або Кавказ». Написаний твір у формі діалогів, які ведуть між собою основні дійові особи — Гермес, Гефест і Прометей.

Овідій «Метаморфози». Автор підкреслює творче начало в діяльності Прометея. Розповідаючи про створення світу, Овідій замислюється над питанням „Звідки постала людина?“ Овідій називає Девкаліона і Пірру дітьми Прометея, маючи на увазі не лише те, що Девкаліон син титана (він син Прометея і Клімени, чоловік Пірри, фессалійський володар; за велінням Зевса після всесвітнього потопу врятувалися лише Девкаліон і його дружина, вони ж і поновили людський рід, кидаючи через плече каміння, з якого поставали чоловіки і жінки), а й говорить про них, як про сподвижників справи могутнього титана.

Відродження

Боккаччо «Генеалогія богів»

Прометей, на думку Боккаччо, це і всемогутній Бог, який створив людину із землі, і людина Прометей. У молодості герой був настільки захоплений жадобою до знань, що залишив на свого брата Епіметея дружину й доньок, а сам поїхав вчитися мудрості в Ассирію. За допомогою мудрого послання Гермеса, Прометей піднявся на вершину гори Кавказ, щоб вдосконалити свої знання. Усамітнення Прометея на Кавказі це, за Боккаччо, необхідна умова для придбання мудрості. Орел - це високі поривання Прометея, а відновлення його тіла після укусів орла - внутрішнє задоволення мудреця, який знайшов істину. Сонце, від якого Прометей бере вогонь, означає єдиного істинного Бога, що одухотворяє людину. А

вогонь - це світло вчення. Повернувшись до людей, Прометей навчив їх астрології та різним ремеслам і таким чином ніби створив їх заново. Ту частину міфу, де Прометея насильно відводять на Кавказ і приковують, Боккаччо вважає хибною.

XVII ст.

Іспанія: *Кальдерон «Статуя Прометея»*. У драмі Кальдерон змальовує Прометея в дусі християнського лицаря, шукача істини і знання, героя, якого не розуміють інші люди, вірного служителя Мудрості - Мінерви. Прометей тут сам мучиться після викрадення вогняного променя з колісниці Аполлона за порадою Мінерви.

XVIII ст.

Німеччина: Ода *Й.В. Гете «Прометей»* написана як монолог титана. Герой сміливо кидає в обличчя самому Зевсу звинувачення в підступності й жорстокості. Прометей — сам для себе моральний закон і джерело духовної незалежності. Він незламний, бо почуває свій кревний зв'язок з усім людством і всією природою. Гете вперше у європейській поезії відродив образ славнозвісного давньогрецького титана. Він наділив його героїчними рисами та зробив символом протесту проти авторитетів і змертвілих традицій.

<p><i>Хто допоміг Гордість титанів мені здолати? Хто від смерті мене врятував, Від долі раба?</i></p>	<p><i>Чи не ти само це звершило, Серце, в паланні святім? Чи не палало, юне й добре, ти, Марно дякуючи за рятунок Тому, хто спить у високості?</i></p>
---	--

Драматична поема *Йоганна Готфріда Гердера «Визволений Прометей»*. Витримка, страждання, співчуття становлять сутність гердерівського Прометея. Письменник поєднує просвітницький міф з християнськими мотивами, а самого Прометея трактує як двійника Христа.

XIX ст.

Англія: *Дж. Байрон «Прометей»*. У вірші Прометей, перш за все, людина, яка втілює «горе і тривоги земних життів», «німе страждання», «стогін, родженій одчаєм». Його герой переповнений тією «світовою скорботою», що і сам автор та інші його герої. Але це все лишається у душі титана, а сам він, як і автор, обирає шлях боротьби і служіння людям.

Автор виразно змальовує двобій між Зевсом і Прометеєм – духовний двобій між світлом і мороком, щастям, волею і злом та насилиям, розумом і лихом, пізнанням і стражданням.

Вірш Дж. Байрона завершується своєрідним «гімном» гордому духом Прометеєві. З однієї сторони, герой таки переможений – він міцно прикутий до скелі, але, з іншої, він і є справжній переможець, адже ніякі сили його дух не зломили, він нескоримий. Ця ідея нескореності, на думку автора, мала б слугувати прикладом для інших і, в першу чергу, для його співвітчизників, його покоління.

Дж. Байрон не говорить про майбутню перемогу титана, проте лунає його чіткий заклик до боротьби з тиранією. А його образ Прометея – це багатозначний символ: з одного боку – втілення одвічної драми людського духу, з іншого – символ боротьби за свободу, внутрішньої сили особистості, духу добра і волі.

<p><i>У тому твій небесний гріх, Що людям зменишив ти страждання, Що світлом розуму й пізнання На боротьбу озброїв їх? Хай доля зла тебе скувала,</i></p>	<p><i>Та виклик твій, борня зухвала, Завзяття вогненне твое, Твій гордий дух і непокора, Що їх і небо не поборе, - Для смертних прикладом стас.</i></p>
---	---

П.Б. Шеллі «Звільнений Прометей». У своїй поетичній драмі Шеллі зовсім інакше трактує результат духовної боротьби Прометея із Зевсом. У нього в цей конфлікт втручається інший титан - Демогоргон (Вічність), якому вдалося скинути верховного бога з його трону, і в усьому світі засяяло світло свободи. Тиран переможений, Твір завершується звільненням

Прометея і апофеозом нового прегарного життя, перетворення світу на засадах Любові, Терпіння, Мудрості, Мужності й Чести.

XIX ст.

Росія

M. Огарьов «Прометей». Вірш Огарьова є монологом титана, гнівним словом, зверненим до коршуна і до того, хто його послав. Зевс для Прометея не тільки тиран, а й заздрісник, який не може простити титану того, що він створив людей, що викрав для них небесний вогонь і залишився непохитний. Прометей не тільки не каеться, але й кидає виклик громовержцю. Він пишається тим, що зробив людей схожими на себе. Огарьовський Прометей, незважаючи на муки і страждання, вірить у світле майбутнє, у те, що люди згадуватимуть його з любов'ю.

... Рви, коршун, глубже в сердце рану —
Она Зевесу лишь позор!
Мой крик пронзительный — укор
Родит в душах моих созданий;
За дар томительный страданий
Дойдут проклятья до небес —
К тебе, завистливый Зевес!

А я, на вечное мученье
Тобой прикованный к скале,
Найду повсюду сожаленье,
Найду любовь по всей земле,
И в людях, гордый сам собою,
Я наругаюсь над тобою.

A. Полонський «Прометей»

Я шел под скалами,
Мглой ночи одет,
Я нес темным людям
Божественный свет —
Любовь и свободу
От страха и чар,
И жажду познанья,
И творческий дар.

Вдруг, разорвалася
Ночи занавеса, —
Брызнули в пространство
Молнии Зевеса,
И проснулись боги,
И богини с ложа
Поднялись, пугливым
Криком мир встревожа.

И посланный ими,
В багровом дыму
Мелькнул черный ворон
И ринулся в тьму, —
Он близко... Он ищет
Меж скал и лесов
Того, кто похитил
Огонь у богов...

Я иду — и свет мой
Светит по дороге;
Я уж знаю тайну,
Что не вечны боги...
Мир земной, я знаю,
Пересоздан снова, —
И уста роняют
Пламенное слово.

Не мог утаить я
Святого огня... —
И ворон из мрака
Завидел меня:
Когтями и кловом
Он рвет мою грудь, —
И кровью обрызгав
Тяжелый мой путь.

Пусть в борьбе паду я!
Пусть в цепях неволи
Буду я метаться
И кричать от боли! —
Ярче будет скорбный
Образ мой светиться,
С криком дальше будет
Мысль моя носиться...

И что тогда, боги!
Что сделает гром
С бессмертием духа,
С небесным огнем?
Ведь то, что я создал
Любовью моей,
Сильнее железных
Когтей и цепей!!.

Україна

Т.Шевченко «Кавказ». У символічному образі Прометея Т. Шевченко показав титанічність і життедайність пригноблених народів, що протистоять хижаку – царизму, який «карає.. що день...добрі ребра й серця розбиває» і п’є кров трудящих. Але народ безсмертний, його кров «живуща», і тому кат народів, «не вип’є живущої крові», «не скус душі живої». Поет безмірно радіє з приводу того, що серце народу «знову оживає і сміється знову». Як гімн нездоланності народу звучать натхненні слова поета: «Не вмирає душа наша, не вмирає воля». Тарас Шевченко в поемі акцентує увагу на рисах страждальця і тираноборця. Прометей Шевченка виступає не лише символом протиборства деспотії, а й символом не прийняття історичного зла. Це символ народної волі – вічної, невмирущої.

<p>За горами гори, хмарою повиті, Засіяні горем, кровію політі. Споконвіку Прометея Там орел карає, Що день божий добре ребра Й серце розбиває.</p>	<p>Розбиває, та не вип’є Живущої крові – Воно знову оживає І сміється знову. Не вмирає душа наша, Не вмирає воля</p>
---	--

Леся Українка

А вперше образ Прометея у творчості Лесі Українки зустрічаємо у **вірші «Сон»:**

... височений Орган стойть там, наче скеля дика,
Де був прикований Титан страшенний,
Що забажав освіти чоловіка.

Вірш «Feat nox!». У цій же поезії поетеса наголошує на незгасимості вогню Прометея, що освітив людям розум, вивів з темряви хаосу.

<p>... О, не один нащадок Прометея Блискучу іскру з неба здобував, І безліч рук до неї простягалось, Мов до зорі, що вказує дорогу. І розсипалась та велика іскра На іскорки малесенькі, незначні, І кожній іскорку ховав, неначе скарб, У попелі холодному віddавна; Вона не гасла, тліла в тій могилі, Та не давала ні тепла, ні світла, А сміливий нащадок Прометея Знаходив смутну долю свого предка: Вигнання, муки, нерозривні пута, Дочасну смерть у дикій самотині...</p>	<p>...Брати мої, нащадки Прометея! Вам не орел розшарпав груди горді, - Бридкі гадюки в серце уп'ялись. Ви не приковані на тій кавказькій кручі, Що здалека сіяє сніжним чолом, Про в'язня звістку людям даючи.</p>
---	---

Драматична поема «Кассандра». Кассандрія вважає себе причетною до роду Прометея: «Життя й вогонь дав людям Прометей і знав, що муки ждуть його за теє...»

Поема «В катакомбах». Леся Українка змальовує суперечку між мракобісом – єпископом, який проповідує щастя в рабській покорі, та рабом – Неофітом, що виступає проти будь-якого ярма і шукає правду та волю:

<p>Я честь віddам титану Прометею, що не творив своїх людей рабами, що просвітив не словом, а вогнем, боровся не в покорі, а завзято, і мучився не три дні, а без ліку, та не назав свого тирана батьком, а деспотом всесвітнім, і прокляв, віщуючи усім богам погибель. Я вслід його піду. Коли загину,</p>	<p>то не за нього – він не хоче жертви, – але за те, за що і він страждав. Нехай нікого хрест мій не лякає, бо як почую я в своєму серці святий вогонь і хоч на час, на мить здолаю жити не рабом зліденим, а вільним, непідвладним, богорівним, то я щасливим і на смерть піду, і без докору на хресті сконаю.</p>
--	---

Драматична сцена «Іфігенія в Тавриді». Іфігенія сумує за рідним краєм, але Леся Українка в своїх творах звикла показувати переважно сильних жінок. Тому примушує Іфігенію пригадати образ, знайомий нам з попередніх поезій, і підбадьоритися:

<p><i>А хто створив нас? Хто дав нам душу і святий вогонь? Ти, Прометею, спадок нам покинув Великий, незабутній! Та я іскра,</i></p>	<p><i>Що ти здобув для нас від заздріх олімпійців, Я чую пал її в своїй душі, Він, мов пожежі пломінь, непокірний ...</i></p>
--	---

Іван Франко в образі Прометеєвого вогню втілив могутню силу художнього слова. Поет у вірші «Лісова ідилія» пише, що самі собою слова — це половина. Проте коли в словах є вогонь, то вони стають безсмертними і чудодійними. І. Франко такі слова порівнює з Прометеєвим вогнем.

XX ст.

Росія

K. Бальмонт «Остання думка Прометея»

Последняя мысль Прометея

Благородному борцу
Петру Федоровичу Николаеву

*Вдали от блеска дня, вдали от шума,
Я жил не год, не два, а сотни лет.
Тюремщик злой всегда молчал угрюмо,
Он мне твердил одно лишь слово: - "Нет".
И я забыл, что в мире дышит свет,
И я забыл, что значат звуки смеха,
Я ждал - чего-то ждал - хоть новых бед.
И мне одна была дана утеша -
Крича, будить в тюрьме грохочущее эхо.
 В уме вставали мысли прежних дней,
И гасли вновь, как беглые зарницы,
Как проблески блуждающих огней,
Как буквы строк сжигаемой страницы
И вместо них тянулись вереницы
Насмешливых кроваво-смутных снов;
Как хищные прожорливые птицы,
Как полчища уродливых врагов,
Неслись они ко мне на звон моих оков.*

*И все же в этой черной тьме изгнанья
Зажегся блеск, зажегся, наконец;
Кипучие и жгучие страданья
Взлеяли сверкающий венец,
И первый луч смеялся, как гонец
Моей весны, душистого рассвета;
Со вздохом я приветствовал конец
Ночной тоски в пустыне без ответа,
И видел взгляд любви, и слышал гул привета.
 И вот я вновь живу среди людей,
Под Солнцем ослепительно-лучистым.
И вижу я детей, моих детей,
Внимаю в полдень птичкам голосистым,
Роптанью трав, струям кристально-чистым.-
Но я опять вернулся бы в тюрьму,
К уступам скал, безжизненным и мглистым,
Когда бы знал, что, выбрав скорбь и тьму,
Я с чьей-нибудь души тяжелый грех сниму!*

B. Іванов «Прометей» (трагедія). В. Іванов подає релігійне воскресіння людини в античній іпостасі: святу трійцю (бог-батько, богоматір, Христос) замінюють Кронос-Зевс, Феміда і Діоніс. Грунтуються це на давньому міфі. Титани колись розтерзали Діоніса, сина Кроноса і Феміди. А з землі, просоченої кров'ю Діоніса, Прометей створив людину. Тому в людині з народження закладено «божественне» начало. І воно, подолавши всі помилки, муки та випробування, неминуче переможе. Автор підкреслює: найжорстокіші випробування людині необхідні, виправдані, їх треба приймати з радістю. Людей «єднає покірність вічній Долі». А Долею «судилося нам випити три чаши»: самотність, смерть і любов. Муки людей встановлені богом і потрібні для його слави («Се для Моєї небесної слави не мовкне стогін і литься кров»). Сам бог був жертвою, і жертвотність тому лягла в основу світу. Страждання ж і сльози людські виправдовуються «вічною любов'ю»

<p><i>... Огнем владели боги. Я принес Перун земле. Из рук моих прияли Вы светоч первый. Достояньем вашиим</i></p>	<p><i>... Я творил Вас, первенцы, и нет средь вас раба; И будет рабство, но раба не будет. Своим страстиам и возжеленьям низким Вам рабствовать дано; но, как челом, Подъятым к небу, ты не в силах долу</i></p>
--	--

*Стал Прометеев дар. Мой дар
отныне
Пусть не наследьем, но своей
добычей
Души высокой доблесть именует.
Вот вам очаг. Хранилищем огня
Из рода в род сей жертвенник
пребудет.
Не я зажгу его: моей рукой
Пусть пламенник победный человека
Его зажжет.*

*Поникнуть, человек, уподобляясь
Четвероногим, — так не в силах ты
Забыть в тебе зачатую свободу.
Ты жертвы хочешь возносить богам,
Но не иные жертвы, чем моя.
Не работать, но приобщаться
Старейшим в небесах, и в них Тому,
Кто Сам в богах и Сам в тебе, свободном, —
Такие жертвы учредить промыслил
В отраду людям, в исполненье правды,
И в испытанье вольным, и в соблазн И гнев Крониду*

Австрія: Ф. Кафка «Прометей». Притча Ф. Кафки — це аналітичний етюд, в якому автор дає своє, екзистенціальне тлумачення образу титана. Прометей у Кафки не представлений як громадський ідеал служіння людству. Автор стверджує, що була рана і залишилися скелі. Отже, правда життя — страждання. Кафкіанський герой символізує не так людство, як окрему людину, індивіда.

О Прометеев существует четыре предания. По первому, он предал богов людям и был за это прикован к скале на Кавказе, а орлы, которых посыпали боги, пожирали его печень, по мере того как она росла.

По второму, истерзанный Прометей, спасаясь от орлов, все глубже втискивался в скалу, покуда не слился с ней вовсе.

По третьему, прошли тысячи лет, и об его измене забыли — боги забыли, орлы забыли, забыл он сам.

По четвертому, все устали от такой беспрчинности. Боги устали, устали орлы, устало закрылась рана.

Остались необъяснимые скалы... Предание пытается объяснить необъяснимое. Имея своей основой правду, предание поневоле возвращается к необъяснимому.

Франція

A. Камю «Прометей у пеклі». Філософське есе про сутність подвигу Прометея для сучасної людини. Письменник робить висновок, що «герой, закутий у ланцюги, ще не втратив сили, і серед божого гніву і близкавиць спокійно зберігає віру в людину. Ось чому він твердіший за скелю і терплячіший за свого орла. Ця затята впертість вища, ніж повстання супроти богів».

A. Жид «Погано прикутий Прометей». У сучасний Париж, володарем якого є банкір Зевс, потрапляє Прометей, що звільнився від ланцюгів. Прометей не один, з ним орел — символ совісті, моралі, творчого горіння. У фіналі книги Прометей потрапляє до в'язниці, вбиває орла, з'їдає його і стає самовдоволеною посередністю.

Чехія

K. Чапек новела «Покарання Прометея» (1938). Сатира на суд, який звинувачує Прометея у тому, що він дав вогонь усім людям замість того, щоб зберегти таємницю і відкрити її тільки обраним.

Україна

M. Рильський «Прометей». Вірш М.Рильського пройнятий оптимістичним пафосом і цікавий прямим авторським зверненням до міфічного героя через віки.

<i>Прометею, Прометею! Одлетів твій коршак хижий, Не допив живої крові, Плоть живу не доклював. Увірвався ржавий ретязь, Скеля порохом розпалась,</i>

<i>Ходить вітер, світить сонце, Журавлі летять на північ. Наче крики журавлині, Голоси дзвенять людські. Прометею, Прометею! Чорний коршак не прилине:</i>
--

У титана під ногою
Переможений Кавказ.

Одігнав його навіки
Твій незгашений огонь.

A. Малишко «Прометей». У поемі А. С. Малишка спостерігається героїзація життя простої людини, пораненого бійця зі Смоленщини, якого в часи окупації знайшли і прихистили жителі українського селища.

Після тяжкого бою селянський хлопчик знаходить важко пораненого молодого солдата. Українські селяни надали йому допомогу, забинтували груди та поклали його на сіно в стодолі. Опритомнівші, боець звертається зі словами глибокої вдячності до хазяйки, яка доглядала його, називаючи цю жінку матір'ю. Уже з перших сторінок поеми ми бачимо, що молодому воїнові притаманні найкращі людські риси: ніжність, вдячність, простота почуттів. Одного разу, гортаючи сторінки шевченківського «Кобзаря», хлопець відчув неабиякий інтерес до образу Прометея. У баченні бійця славетний герой міфу постає як символ самовідданості, чесності, мужності. І солдата, і хлопчика, з яким він потоваришував, дуже вразила сміливість Прометея, що протистояв богам. Навіть уві сні вони бачать «Прометея зоряні очі».

Фінал поеми трагічний. Фашисти знаходять бійця. На майдані, під дулами німецьких автоматів, жоден із селян не розкриває таємниці юнака, називаючи його своїм. Та боець розуміє, що більше чекати не можна: кати не пробачать людям непокори й знищать їх. Беручи провину на себе, хлопець вигукує: «Стріляй! Розвідник я! Солдат!» Як і Прометей, юнак здійснив подвиг в ім'я людей.

...О мій русявий Прометею,
Загублений в ночах війни ...

XXI ст.

Україна

L. Костенко

У трактуванні поетеси образ Прометея осучаснюється, збагачується новими мотивами людської невдячності, байдужості до своєї історії й сучасників. Про це йдеться у вірші **«Климена»**. Доля цієї геройні – доля репресованого тоталітарною системою чоловіка у горезвісних тридцятих і навіть сорокових роках ХХ століття в СРСР. Страждання Климені безмежні, але найгірше для неї – це дивитися на тортури власного чоловіка: «Ой, можна жити в пущі і в пустелі і можна харчуватися корою. Але коли підходила до скелі і бачила... як він... спливає кров'ю!». І хоча образ Прометея тут не є основним, він виступає символом вічних мук, які переживає не тільки його дружина, але й читач також.

Логічним продовженням цієї поезії є вірш **«Вітри гули віолончеллю»**. Лірична геройня, перебуваючи в Грузії, дивиться на скелю, до якої був прикутий Прометей, запитує в нього, чи варті ці страждання досягнутої мети. Ліна Костенко стверджує, що величні постаті минулого, – і в першу чергу Прометей, – страждаючи, гинули, однак залишалися вірними своїм ідеалам, вірили в людей і заради них ладні були повторити завершене, були певні своєї правоти: «О Прометею! Варто?! – Варто! – так він сказав мені з-за хмар»

«Вітри гули віолончеллю»

Вітри гули віолончеллю, писали пальми акварель.
Я вчора бачила ту скелю, де був прикутий Прометей.

В країні древньої Колхіди, де п'ється радісне вино.
А я ж вважала, що це — міфи. А я ж вважала, це — давно!

В країні гордій і гористій ця скеля сива, як Софокл.
Її показують туристам, туристи дивляться в бінокль.

Тут берегів амфітеатри, і море міниться од барв.
О Прометею! Варто?!

— Варто! —
так він сказав мені з-за хмар.

Образ Прометея у мистецтві

Живопис

Я. Йорданс «Прометей прикутий», П. ді Козельо «Легенда про Прометея», Л. Карраччі, П. Рубенс, В. Тіціан, П. Корнеліус, Г. Моро а інш.

Музика

До геройчного образу античного Прометея у своїй творчості у різний час зверталися композитори.

Бетховен (балет «Творіння Прометея»), Ф. Ліст (симфонічна поема «Прометей»), О. Скрябін (симфонія «Поема вогню»), Габріель Урбен Форе (опера «Прометей»), Карл Орф (опера «Прометей»).

У Відні 28 березня 1801 року відбулась прем'єра героїко-алегоричного **балету в двох діях** «**Творіння Прометея**». Партитуру написав відомий німецький композитор **Людвіг Ван Бетховен**. Увертюра з цього твору часто виконується як самостійна концертна п'єса.

Франц Шуберт написав у 1816 р. кантуату «**Прометей**» для сопрано, баса, мішаного хору та оркестру (за покажчиком його творів: D 451) на **вірші Філіпа Дрекслера фон Каріна**. У кантуаті солістам визначаються ролі Гайї (Землі) і Прометея. В другому творі на сюжет міфу про Прометея, написаному для соліста – баса у супроводі фортепіано, Шуберт звернувся до **оди Й. В. Гете «Прометей»** (за покажчиком: D 674). Композитор повністю слідує тут патетиці тексту, практично незважаючи на специфіку розвитку музичної форми, він озвучує кожну строфу. Ф.Шуберт не дистанціюється від поетичного тексту, а навпаки, прагне його якнайвірніше передати у всіх доступних музично-виразових деталях і відтінках.

За мотивами міфу російський композитор **Олександр Скрябін** написав свою знамениту **симфонічну поему «Поема вогню»**. Складний твір включав партії у виконанні соліста на фортепіано, оркестру, хору. Щоб підсилити драматичний ефект твору, автор широко задіяв світлову клавіатуру, що являє собою «диск, на який встановлені по колу дванадцять кольорових лампочок з такою ж кількістю вимикачів, з'єднаних проводами». При виконанні музики лампочки блимали різними кольорами.

Симфонія, яку композитор писав протягом 1908 – 1910 років, вперше прозвучала 15 березня 1911 року в Москві. На жаль прем'єра пройшла без світловий партії, оскільки такий апарат не підходив для виконання у великому залі. Наступні концерти з використанням світлової апаратури пройшли у різних концертних залах: 20 травня 1915 року в нью-йоркському Карнегі-Холі, 4 травня 1972 р. у лондонському Альберт-холі тощо. Симфонія звучала у виконанні найвідоміших оркестрів світу - Лондонського симфонічного оркестру, Берлінського філармонічного оркестру, Чиказького симфонічного оркестру, Філадельфійського оркестру та інших.

Співзвуччя з 6 звуків стало гармонічним стрижнем симфонії Олександра Скрябіна. Згодом цей музичний акорд у музиці дістав назву **«прометеїв акорд»**.

Образ Прометея також звучить у симфонічних поемах угорського композитора **Ференца Ліста** (симфонічна поема «Прометей»), присвячених темі античності.

Понад тридцять років німецький композитор та музикознавець **Карл Орф** писав свою античну трилогію за творами Есхіла. **Музично-сценічний твір «Прометей»** прозвучав у 1968 році.

Скульптура

Н.С. Адам, Арно Брекер, Бегас Рейнхольд, Ф. Гордес, О.Соколов, В.Манін, Й.Мюллер «**Прометей і океаніди**», **Ж.М.Феррарі** «**Прометей і орел**» та інш.

Прометей є символом заснованого в 1931 році Теплоенергетичного факультету Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Скульптура Прометея знаходиться на корпусі № 5.

Монумент «Прометей» є символом міста Кам'янське

Висновок

Образ Прометея став символом бунтаря, який повстав проти «сильних світу цього», героя, що жертвую собою в ім'я безкорисливого служіння людству, носія «вогню» цивілізації, культури й прогресу. Саме таким він увійшов у мистецтво. Чимало письменників і художників наступних епох відкривали в ньому нові грані, нові смисли й цінності. Завдяки цьому Прометей став «вічним образом», постійним супутником європейської культури на всьому шляху її розвитку.

Література

<http://sschool8.narod.ru/078k.htm>

http://sschool8.narod.ru/72_Prometheus/Prometey.htm

Бескровний Ю. Л. «Я честь віддам титану Прометею» (урок зарубіжної літератури у 8 класі) // Зарубіжна література в школі, 2010. - № 5. – С. 7-12

Богосвятська А.-М.І., Ковальова Л.Л. Зарубіжна літ-ра для загальноосвітніх навч.закл. з поглибленим вивченням філології: підр. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. - Львів: Світ, 2016.

Волощук Є.В. Зарубіжна літ-ра: підр. для 8 класу загальноосвіт. навч. закладів. — Київ: Генеза, 2016. http://www.zarlit.com/textbook/8klas_6/19.html

Гадамер Г.-Г. Прометей и трагедия культуры (1976) /Актуальность прекрасного. - М.: Искусство, 1991. - С.242-255. <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000022/index.shtml>

Гузь О. О. Зарубіжна літ-ра. Конспекти уроків. 8 клас. Частина I. – Тернопіль: Мандрівець, 2008.

Гузь О. О. Орієнтовне поурочне планування для 8 класу. // Зарубіжна література в школах України. - 2016. - № 9

Кадоб'янська Н. М., Удовиченко Л.М. Зарубіжна літ-ра: підр. для загальноосвіт. навч. закл. 8 кл. - Харків: СИЦІЯ, 2016.

Кашуба Є. Скрайбінг до трагедії Есхіла "Прометей закутий" <https://www.youtube.com/watch?v=i6MuOBVYnpbI>

Ковбасенко Ю. І. Зарубіжна літ-ра: підр. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладів. — Київ : Літера ЛТД, 2016.

Ковбасенко Ю. І., Ковбасенко Л. В. [Зарубіжна літ-ра: Підр. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл.](#) — К.: Грамота, 2008.

Лосев А. Историческая конкретность символа. Мировой образ Прометея / Проблема символа и реалистическое искусство https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Los_PrSimv/07.php

Льюс Гельмут. Прометей у музиці <http://nbuv.gov.ua/node/554>

Мифы древней Греции. Прометей. Мятежник на Олимпе <https://www.youtube.com/watch?v=4Q5kq-wrM4k&t=57s>

Міляновська Н. Р. Зарубіжна літ-ра: підр. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. — Тернопіль: Астон, 2016.

Монумент «Прометей» у Кам'янському http://bonum-urbis.blogspot.com/2018/01/blog-post_16.html

Ніколенко О. М., Зуенко М.О., Сторожа Б.В. Зарубіжна літ-ра: підр. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл.— К.: Грамота. 2016. <http://narodna-osvita.com.ua/4364-gomer-lada-skorocheno-dvoby-ahlla-y-gektora-pram-u-ahlla.html>

Ніколенко О. М., Туряниця В. Г. Зарубіжна літ-ра: підр. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. — К.: Грамота, 2016.

Паращич В. В. Усі уроки зарубіжної літ-ри. 8 клас. I семестр: — Х. : Вид. група «Основа», 2016.

Паращич В. В., Фефілова Г.Є. Зарубіжна літ-ра. 8 кл.: підр. для загальноосвіт. навч. закл. — Х.: Вид. група «Основа», 2016.

Проект «Прометей: образ, символ, культура» <https://psy.su/psyche/projects/1941/>

Сімакова Л.А., Снегирьова В.В. Зарубіжна літ-ра: підруч. для 8 класу загальноосвіт. навч. закл. — Абетка, 2016

Черняк О.В. Вікі-стаття "[Образ Прометея в літературі](#)"

Есхил "Прометей прикованный" <https://www.youtube.com/watch?v=MRryJsv-mJw>

Есхил (для урока литературы) <https://www.youtube.com/watch?v=nfByogfzYsQ>

Есхил, отец трагедии <https://www.youtube.com/watch?v=Y5XgonXxM3I>

Яценко Л.О. Театр у Давній Греції. Есхіл та його трагедія «Прометей закутий» // Зарубіжна література в школі, 2010, - № 10. – С. 14-19